

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi-
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memlekettlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: VI

Ankara, 13 Haziran, 1929

Sayı: 133

İnanan Ve İnanmayan

İnanan insan ile inanmayan adam arasında yalnız bir sıfat farkı değil, bütün bir düşünüş, yaşayış, hissediş farkı, bütün bir ruh mekanizmesi farkı vardır. İnanmayan bir nesil içinde inananlar, ayrı bir mahlûk gibi yaşarlar: hakikî yalnızlık, öyle zannederim ki dağ başında otlakla ve ağaçlarla baş daşa ve diz dize yaşayan bir münzevi için değil, belki koskoca bir şehrin içinde veya hayatî bir ehemmiyeti haiz bir iş başında, inanmayanlarla çevrilmiş bir imanlı adam için mevcuttur.

İnanmayanlar derken gözümün önüne şöyle bir tip geliyor: iddiaları çok, arzuları mebzûl, fikirleri sayısız, bol söyleyen, çok vadeden, her işi yapmağa hazır bir insan; bütün bunlar, çalışkan, ümitli, genç ruhlu ve kuvvetli her iyi kimsenin iftihar edebileceği vasıflardır; fakat inanmayan insan için bir küçük farkla: ona göre bütün bunların, bu fikirlerin, arzuların veya vaatlerin, hatta işleirnin bizatihi hiç bir manası yoktur; O, bunların hiç birisine bağlanmış değildir; bin bir çeşit eşya satan bir mağaza gibi zekâsının kıvrımları içinde depo edilmiş neler yoktur? Bunları beyenmiyorsanız, biçimi, kesimi başka, rengi, kokusu ayrı olan öteki neyden mallarını derhal yorulmadan önünüze yayar. Fakat yanılmayınız, bunlara karşı da ruhu aynı vaziyettedir: hiç birisi kalbinin kapusu önünden geçmemiş ve şahsiyetinin gümrüğüne ugramamıştır.

Böyle bir insan kadar hür ve o derece endişesiz yaşamak kimseye nasip olamaz: bizi bağlayan, sıkan devletin kanunları değil, etrafımızda ki insanlar değil, belki o kanunlarda ve o insanlarda bizi bağladığını ve sıkıldığını zan-

nettiğimiz, öyle kabul ettiğimiz şeylerdir; nitekim bunun aksini düşününce, içimizde bir nevi rahatlık hissetmeğe ve kâbustan kurtulmuş gibi sevinmeğe hiç bir mani yoktur. Öyle veya böyle zannetmek, şunu veya bunu kabul etmek ise, mutlaka ve kat'iyen kafamızdaki miyarlara göre değişir: O miyarlar, bizim şahsiyetimizi vücuda getiren en aziz kısmımızdır; ve biz onlara kelimizden parçalar diyerek, inatçı bir sevgiyle bağlarız. İşte inanmayan adamın ruhunda bu miyarlar, sabit olmadığı gibi, bunlar kendi malları da değildir: vakayi ve hadisat nasıl isterse müthiş bir kolaylıkla derhal gözündeki gözlüğü değiştirir ve size yemin ederek dünyanın hakikaten başka türlü bündüğünü söyler.

Bunlar hakikatte, fena insanlar değildir; hatta eğer fena olmuşlarsa, kabahat kendilerinin de sayılmaz. Bunların mai mukattar gibi saf nümuneleri vardır: adeta fisebilillah böyledirler; kendilerine sorsanız, "ne yapalım, derler; dünya böyle gidiyor.. Evet, bu, doğrudur; zaten bu nevi insanlar, dünyanın, pek çokları için böyle gittiği bir devirde mantar gibi yerden biterler. Hatta bunlar çok dafa, başkalarına fenalık için değil, hatta kurnaz oldukları için bile değil, belki sadece kendilerini fenalıktan korumak için böyle olduklarını, kendi kendilerine itiraf ederler: yalnız hakikatte öyle olmasalardı, kendileri mutlaka fenalığa çarpılmıyacaklardı, yahut çarpılsalar bile, o kadar betbaht olmiyacaklardı; Lâkin ne yapsınlar ki, ruhlarında, hiç bir şeye bağlanmamak zafından gelen kuvvetli bir alışkınlık, onları böyle, birbirinden aykırı denecek kadar farklı fikir, kanaat hüküm ve arzu dıyarlarında dolaştırır.

Bu arzu üzerinde bir cemiyet, yalnız böyle insanlardan mürekkep olsaydı, diye düşünüyorum, acaba o memleketin hali ne olurdu? Ve işleri nasıl dönerdi? İtiraf edeyim: aklım bunu kestiremiyor. Yalnız bildiğim ve gördüğüm bir şey var ki, bunların nispeti çoğaldıkça, bunların karşısında eyi fena bir fikre veya bir hisse ruhunun ana hatlarını bağlamış gönül adamları şaşırıyorlar; vakia bence bu, o kadar korkulacak şey değildir; fakat daha fecii var: bütün bir kütlenin hayatında sayısız müşterek işler vardır; bunların tutumu, bunların yürütülüşü ve yaratılışı, gevşiyor ve pörsüyor; işte bu acıklıdır. Vakia hayat, filân ferdin, filân zatın sinirlenmemesi veya rahatı için tedbir almağa lüzum görmez; fakat bütün bir kütlenin, bütün bir zümrenin müşterek menfaatleri mevzuubahs olduğu zaman, yukarıdan, yüksek kudret menbalarından gelen imanlı hareketin kuvveti kesilince, herhangi bir fert için değil, belki müşterek hayat için, idealler için ve inanan insanların hatalı olarak şahıslarına ait zannettikleri içtimai kuvvetleri için bir tehlike başgöstermiş demektir.

Etrafımızda inanmayan insanları tanımamız, kendimizi onlardan tecrit etmemiz, bir vatan borcudur.

Öyle zannediyorum ki, bu mikrop- ların şaşmaz bir miyarı vardır: müdafaa ettiği fikir ile yaptığı iş arasında tezat.. İfraz ettikleri toksinler de kolayca eseriyle tanılabılır: tenebbüt ettikleri muhit ve zümre içinde fikir ve iş ciddiyetinden iz bile bırakmamak..

Bu iki neticeye nerde rast gelirsek mikropların yaşayabileceği müsait bir muhit içinde olduğumuza, şaşmaz bir kanaatle, intikal edebiliriz.

MEHMET SERVET

BİR KRALİÇE HAKKINDA BİR KİTAP

Tarihe ait bazı asarile tanılan (Maurice Soulié) isminde bir Fransız muharriri, zevcile aralarında geçen nizaların hikâyesi en muhtasar İngiltere tarihinde de bir iki sahife işgal eden İngiliz Kraliçesi Karoline hakkında, ve bir müddet evvel, (La reine scandaleuse) isminde bir kitap neşretmişti. Aslan Alman ve bir Brunsvik Prensesi olan bu Kraliçe Karoline - ki 1768 de dünyaya gelip 1821 de vefat etmiştir - tarihin tanıdığı tek mil tacidarların en sefihlerinden birinin, dördüncü Georges'un daha veliaht iken, 1794 te zevcesi olmuştu. Gırtlığına kadar borca battıktan sonra izdivaca mecbur edilen bu kocadan, senelerce türlü hakaret gören ve senelerce tek evladı olan kızından ayrı yaşamaya mahkûm bırakılan Karoline, nihayet İngilterede yaşamaya da dayanamiyacak ve Almanyaya, oradan da İtalyaya gidecekti. Orada, mermerden kalpleri bile tutuşturup aşku ihtirasa sürükliyen mavi sema altında, ve yaşı elliye gelirken, iri siyah gözlü bir genç adama, hizmetine hemen de bir uşak gibi giren Pergami isminde bir İtalyana karşı derin ve acip bir zaıf duydu. Ve onu lutuflarına garkederek kendisi için unvanlar ve nişanlar ihtas etti, onun

bütün hısm ve akrabasını başına topladı, onunla İtalyayı dolaştıktan sonra seyahatlara çıkıp Tunusu, Suriyeyi, Felestini, Halebi, Yunanistanı gezdi. Fakat acaba Pergami'nin hakikaten metresi midir? Vaktile, Karoline İngilterede yaşarken, henüz babasının deliliği sebebiyle Naibi saltanat olmadan evvel de dördüncü Georges kendi bin bir günahına bakmıyarak onun tarafından aldatıldığını iddia etmiş, fakat resmî tahkikat masumiyetini meydana çıkarmıştı. Belki Pergami'ye karşı zaafı da tâ genç kızlığından beri basit ve mütevazı insanlara olan meylinin bir yeni tezahuru idi. Ve nitekim, Londraya avdetinden sonra gene zevcinin emrile yapılan mahkemelerde, Pergami'nin hakikaten metresi olduğu anlaşılmadı. Fakat muhakkak ki, tek mil İtalya, onu uşağına âşık biliyor ve ellisine gelen kadın hakikaten ne mevkiine ne de yaşına yakışmayan bir lâübalilik ve serbeslik içinde yaşıyordu. Ve tek evladı ve İngilterenin müstakbel veliahdı olan kızının dünyaya bir ölü çocuk getirdikten sonra vefatı haberi gelince, - M. Soulié'nin iddiasınca Pergami'nin gözlerine ihtiyar görünmekten korkarak - karalar giymiyor, matem elbisesi olarak

beyaz fistan, siyah elbise ve mor kordelalar kabul ediyordu. Fakat kendisini muhakeme eden parlamento divanından daha az mütereddit davranarak diyelim ki Pergami'nin hakikaten metresi oldu; ve hatta daha ileri gidip genç kızken bir zabitle firara kalkışmasını da büyük bir günah diye, ve büyütüp ölünceye kadar yanında tuttuğu bir çocuğu da bu firarın bir eseri diye kabul edelim, gene zevcinin yanında Karoline en masum ve pak bir nişanlı gibi görünür. Prens dö Galles senelerce evvel zaten Leydi Fitz-Herbert isminde İrlandalı ve katolik bir dul kadınlı gizli olarak izdivaç etmiş, sonra Karoline'i Almanyadan İngiltereye getirmeğe bir başka metresini memur ederek o kadını senelerce karısının yanında bulundurmuş, nikâhlarının kıyılacağı saatte kiliseye ayakta duramiyacak kadar sarhoş gelmiş, ve zevcesini boşayıp Leydi Fitz-Herbert'i resmen alabilmek için onu tek başına, evladından da ayırarak yaşattığı yerlerde casuslarla muhasara ettirmişti. Kitap dördüncü Georges'un sade fena genç değil, hem de fena evlat, fena adam ve fena prens olduğu hakkında hiç bir tafsilatı esirgemediği halde, bilmemki niçin adı (La reine scandaleuse)?

Fakat, her halde, Karoline Brunsvik prensesi ve Prenses dö Galles iken rezaletlerden mutlak surette müçtenip kalmamışsa da kraliçe olduktan sonra aleyhine söylenebilecek tek söz yoktur. Ve kızının vefatından ancak bir ay sonra, Karoline kraliçe olacaktır. Arada bir kendine gelen cinnet buhranları artık ne zamandır geçmeyen üçüncü Georges birden bire ölmüş ve Naibi saltanatın dördüncü Georges unvanile tahta çıktığı, bunu pek barit bir sükût içinde dinleyen halka ilân olunmuştur. Keyfiyeti haber aldığı anda, Karoline şimali İtalyadaki sayfiyesinden çıkıp Romaya gelir. Artık Pergami ancak emirler almak için huzuruna gelen bir hizmetkârdan ibarettir. Ve Fransada iken kraliçe kendisine izin verdikten sonra, Londra'ya müteveccihen yola çıkar. Kanalı, istediği zırhlı gönderilmediği için bir ticaret gemisile geçer.

Londrada büyük bir heyecan vardır. Ve kral, o eğer İngiltere'ye gelirse talakı talep edeceğini söylemektedir. Fakat bütün millet, daima betbaht edilen ve İngiltere'den ayrılacağı zaman verilen tahsisatı fazla görüp tenzil ettiren bu kibirsiz ve güler yüzlü kadını, kendini sefil eden ezici vergilerin sefabetlerine gene yetmediği zevcile çoktan mukayese etmiş, yeni kraliçeyi yeni krala çoktan tercih etmiştir. Ve İngiltere'ye ayak basınca, Karoline şiddetle alkışlanır. Depdebe ile girdiği Londrayı, şerefine donanmış bulur.

Bu alkışlara, kral talak talebini ve bu talebin esbabı mucibesini meclise bildirmekle mukabele eder. Muhakeme olacak, kraliçenin şerefini ve namusunu simsiyah edebilmek için her çareye baş vurulacaktır. Kraliçenin aleyhinde şehadet etmeleri için,

İtalyadaki kasrının eski uşakları getirilir. Ve halk, bunları parçalamak istediği cihetle, meclisin mahkeme salonuna gizli dehlizlerden götürülürler. Kitabın bütün tafsilâtile uzun uzun anlattığı bu davada, kralın tekmil ısrarlarına rağmen kraliçenin aleyhinde mahkeme bir karar vermeğe cesaret edememiş, kararını altı ay sonraya talik etmiştir. O günün gece-sinde Londra yeniden donanır, ve İngiltere günlerce bayram eder. Halk o kadar şiddetle kraliçeye taraftardır ki, kadın istese ihtilâl çıkması, her şeyin süprülüp yıkılması bile kabildir. Geçen bir makalede Cromwell'in İngiltere için ebediyen kapadığını söylediğim ihtilâller zincirine, o günlerde kraliçe Karoline son halkayı ilâve etmek iktidarına malik olmuştur.

Fakat kederler, bütün bu cidallerin heyecanı, Karoline'i çok yormuş, bitirmiştir. Mahkeme kat'i bir karar vermeği altı aya talik edip keyfiyet kendisine tebliğ olduğu ve buuu da bir zafer sayması çok mümkün bulunduğu halde, bu kararın itti-hazından sonra sarayına gitmek üzere oradan ayrılırken sapsarı, raşelerle bitiktir, ve büyük merdiveni yardımcısız, lâkin trabzana dayana dayana, dayanmadan yürüyemiyerek iner. Dışarda halk onu bir kere daha en çılgın alkışlarla alkışlayacaktır. Fakat altı ay.. ve altı ay sonra hâkimler bir daha karar verecekleri zaman bu alkışlardan korkacaklarını kim temin edebilir?

Bir müddet sonra, kralın taç giyme merasimi yapılır. Tahtın şeriki olan kraliçeye bir davetiye bile gelmez. Karoline davetsiz gider, kartı yoktur, ve kapıdaki nöbetçiler kartsız bırakmazlar. Refakatindeki bir lort kendi kartını takdim eder. Tek başına, maiyetsiz girmegi ve neticeyi talie bırakmağı bir an düşünüp,

Karoline bu kartı alır, bir iki adım gider, sonra durur, cesareti kalmaz. Altı atlı ve yaldızlı arabasında, belki gene faidesiz alkışlar duyarak, başında taç ve gözlerinde taşmak isteyen yaşlarla sarayına döner.

Üç ay geçince, bitgin ölecek, ve ölüirken kendini öldüren düşmanlarını affederek memleketinde gömülmeği, İngilterede bırakılmamağı vasiyet edecektir. Ve büyük merasimle tabutu götürülürken, binlerce ve binlerce halk, tâ gemiye kadar (Zavallı Kraliçe! Öldürülen Kraliçe!) diye bağracak, nümayişler esnasında adamlar yaralanacaktır.

Dördüncü Georges ise 1830 a kadar yaşayacak, ve artık yarı sağır, yarı kör ve yarı mecnun, riyaset ettiği vükelâ meclislerinin en hararetli anlarında kâğıttan külahçıklar yapıp bunları nazırların yüzlerine fırlatırken bile metressiz yaşamıyacaktır. Ve onun, hususî ve resmî hayatının hiç bir ayıp ve levsi için ceza görmediği halde, zavallı Karoline'in belki hiç işlemediği ve işledise bile bir çok esbabı muhaffife gösterebileceği bir kabahati ölümle ödemesi, beni daima isyana sevkeden haksızlıklardan biridir.

Kitabın kahramanından bir daha eserin kendine avdet ederek şunu da diyeceğim ki, Soulié'nin bu kitabı, bir roman gibi canlı ve hatta pek hoş okunan bir eser olmakla beraber, pek esash ve derin bir tettebbuun mahsulüdür. Sade Karoline değil, içinden geçtiği ve içinde yaşadığı bütün muhitler bir daha unutulmıyacak bir kudretle canlanıyor. Keşke ismi de, (İftira görmüş kraliçe) değilse bile, (Zulüm görmüş kraliçe) yahut (Talisiz kraliçe) olaydı!..

NAHİT SİRRI